

Češi o svých příjmech a uspokojování životních potřeb

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2007, v07-04</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>2. 4. - 9. 4. 2007</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1011</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>EU.4, EU.5, EU.6, EU.28</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>15. května 2007</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Michaela Dimitrová</i>

Centrum pro výzkum veřejného mínění v dubnu 2007 zjišťovalo, jakým způsobem vnímají Češi svou životní úroveň. Kromě otázek zaměřujících se na subjektivní pocit chudoby, byli čeští občané též dotazováni na obtížnost hospodaření s příjmy, či náročnost uspokojování některých životních potřeb.

Naprostá většina Čechů (necelé dvě třetiny - 63 %) hodnotí svou domácnost z hlediska chudoby průměrně – tzn. nevidí ji ani jako bohatou, ani jako chudou. Necelá třetina obyvatel České republiky pak má pocit, že jejich domácnost je chudá, přičemž 27 % ji označilo za spíše chudou a 4 % za velmi chudou. Naproti tomu 5 % lidí se domnívá, že žijí ve spíše bohaté domácnosti. Podíl osob, které svou domácnost označili za velmi bohatou, nedosahuje ani 1 %. Porovnání aktuální situace s výsledky z předchozích šetření ilustruje Tabulka 1.

Tabulka 1: Subjektivní pocit chudoby (%)¹

	5/03	10/03	2/04	10/04	4/05	10/05	4/06	4/07
domácnost velmi bohatá	0	0	0	0	0	0	0	0
domácnost spíše bohatá	5	7	5	4	6	8	7	5
domácnost ani bohatá, ani chudá	72	61	66	66	63	62	62	63
domácnost spíše chudá	19	27	25	24	26	24	26	27
domácnost velmi chudá	3	4	3	5	4	5	4	4
BOHATÁ/CHUDÁ	5/22	7/31	5/28	4/29	6/30	8/29	7/30	5/31

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Hodnoty aktuálních výsledků se pohybují na stejné úrovni jako údaje získané v minulých šetřeních a nebyly tedy mezi nimi zjištěny žádné statisticky významné rozdíly.

Podrobnější analýza třídění druhého stupně ukázala, že jako bohatou vidí svou domácnost častěji osoby ve věku 30-44 let (9 %), vysokoškoláci (14 %), osoby samostatně výdělečně činné (12 %), vedoucí zaměstnanci (11 %) a voliči ODS (12 %). Naproti tomu jako chudou označují svou domácnost častěji Češi starší 60 let (47 %), lidé se základním či neúplným vzděláním (46 %), nepracující důchodci (49 %), nezaměstnaní (70 %), nekvalifikovaní dělníci (57 %) a lidé, kteří by volili KSČM (60 %). Nejmarkantnější statistické rozdíly byly pochopitelně zjištěny na základě třídění podle deklarované životní úrovně - lidé, kteří na svou domácnost pohlížejí jako na bohatou, též častěji hodnotí svou životní úroveň jako dobrou a naopak.

Tabulka 2: Jak domácnosti vychází se svými příjmy?² (v %)

	3/02	1/03	5/03	10/03	2/04	10/04	4/05	10/05	4/06	4/07
velmi obtížně	7	9	5	9	6	7	7	7	6	6
obtížně	15	13	11	17	9	14	13	12	13	12
spíše obtížně	36	39	38	39	44	39	41	37	41	39
spíše snadno	30	26	36	24	29	29	27	30	27	31
snadno	7	8	6	6	6	6	7	8	8	8
velmi snadno	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1
OBTÍŽNĚ/SNADNO	58/38	61/35	54/43	65/31	59/37	60/36	61/35	56/40	60/36	57/40

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

V české společnosti stále převažuje podíl osob, pro jejichž domácnost je složitě vyjít se současnou výší příjmů. Tímto způsobem se vyjádřily téměř tři pětiny lidí (57 %). Konkrétně 39 % Čechů uvedlo, že jejich domácnost hospodaří s příjmy spíše obtížně, domácnosti více jak desetiny osob (12 %) vychází s příjmy obtížně a velmi obtížně je hospodařit s příjmy pro 6 % domácností. Opačné stanovisko pak uvedly dvě pětiny českých občanů (40 %), kdy necelé třetině (31 %) se

¹ Znění otázky: „Máte pocit, že je Vaše domácnost bohatá, nebo chudá? Možnosti odpovědí: „Velmi bohatá“, „spíše bohatá“, „ani bohatá, ani chudá“, „spíše chudá“, „velmi chudá“.

² Znění otázky: „Jak Vaše domácnost vychází s příjmem, který v současné době má?“. Možnosti odpovědí: „velmi obtížně“, „obtížně“, „spíše obtížně“, „spíše snadno“, „snadno“, „velmi snadno“.

hospodaří spíše snadno, téměř desetině (8 %) snadno a domácnosti 1 % dotázaných vychází s příjmy velmi snadno. Aktuální výsledky nepřinesly překvapivá zjištění, neboť vzhledem k minulému šetření zůstávají na téměř stejné úrovni.

Podrobnější pohled na data podle základních sociodemografických charakteristik přináší podobné výsledky těm, které byly zjištěny v předchozí otázce. Tedy můžeme říci, že lidé, jejichž domácnost vychází s příjmy snadno, odpovídali do jisté míry podobně jako ti, kteří svou domácnost označili za bohatou. Častěji s příjmy snadněji vychází lidé ve věku 30-44 let, osoby se středoškolským vzděláním s maturitou a vysokoškoláci, samostatně výdělečně činní, vedoucí zaměstnanci a voliči ODS. Obtížnost v souvislosti s hospodařením s příjmy deklarují častěji lidé nad 60 let věku, osoby se základním a také středním vzděláním bez maturity, nepracující důchodci, nezaměstnaní, nekvalifikovaní dělníci a dále voliči KSČM a ČSSD. Oproti minulé otázce byly v tomto případě navíc zjištěny statisticky významné rozdíly podle pohlaví, neboť ženy častěji než muži uvádí, že jejich domácnost vychází s příjmy obtížně. Opět byly nejvýraznější diference zjištěny ve vztahu k životní úrovni – lidé, jejichž domácnosti vychází s příjmy snadno, častěji hovoří o své životní úrovni jako o dobré a naopak. Češi, kteří nevnímají svou životní úroveň ani jako dobrou, ani jako špatnou, se častěji vyjadřovali tak, že pro jejich domácnosti je obtížné s příjmy vyjít, ovšem nejednalo se o tak jednoznačnou situaci jako v případě lidí se špatnou životní úrovní.

Tabulka 3: Jak domácnost vychází se svými příjmy podle subjektivního pocitu chudoby domácnosti (v %)

	Jak domácnosti vychází se svými příjmy						
	velmi obtížně	obtížně	spíše obtížně	spíše snadno	snadno	velmi snadno	neví
velmi bohatá	0	20	40	20	0	20	0
spíše bohatá	0	2	4	37	43	10	4
ani bohatá, ani chudá	1	4	38	44	10	0	3
spíše chudá	11	31	52	5	0	0	1
velmi chudá	64	25	9	0	0	0	2

Pozn.: Procenta v řádcích.

Vztah mezi obtížností hospodaření s příjmy a subjektivním pocitem chudoby ukazuje tabulka 3. Z uvedených údajů je patrné, že mezi těmito položkami jednoznačně existuje souvislost, neboť čím hůře Češi vychází se svými příjmy, tím roste podíl těch, kteří svou domácnost označují za chudou a opačně. Lidé, kteří hospodaří s příjmy velmi snadno, častěji označují svou domácnost za velmi bohatou (20 %), osoby hospodařící snadno vidí častěji svou domácnost jako spíše bohatou (43 %), Češi vycházející s příjmy spíše snadno častěji označují

svou domácnost jako ani bohatou, ani chudou (44 %), lidé hospodařící spíše obtížně resp. obtížně se častěji domnívají, že žijí ve spíše chudé domácnosti (52 % resp. 31 %) a konečně osoby, které vychází s příjmy velmi obtížně častěji pohlíží na svou domácnost jako na velmi chudou (64 %).

Tabulka 4: Obtížná finanční situace v průběhu minulého roku³ (v %)

	3/02	1/03	5/03	10/03	2/04	10/04	4/05	10/05	4/06	4/07
ANO	37	28	32	34	34	31	29	32	30	30
NE	59	66	63	60	61	63	66	63	64	65

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Podíl osob, který se během příslušného roku ocitl v obtížné finanční situaci, se od roku 2003 příliš nemění a stále osciluje kolem hodnoty 30 %. Aktuální výsledky tuto situaci potvrdily, neboť tři z deseti Čechů (30 %) uvedli, že v průběhu minulého roku tíživou finanční situaci zažili. Dvě třetiny lidí pak tuto zkušenost nemají (65 %).

Tabulka 5: Dostatek a nedostatek peněz na následující položky⁴ (v %)

	5/2002		2/2004		7/2005		4/2006		4/2007	
	D	N	D	N	D	N	D	N	D	N
zařízení bytu, spotřebiče	34	62	32	62	38	57	38	56	40	57
kultura, sport, rekreace	37	59	33	59	38	56	40	52	37	54
bydlení, voda, energie	51	47	49	48	51	46	54	44	51	47
oblečení, obuv	56	43	52	47	60	39	60	39	60	39
zdravotní péče, léky	63	31	59	34	53	40	58	35	58	36
předměty denní potřeby, drogistické zboží	73	26	71	27	72	27	76	22	76	22
vzdělání, učební pomůcky	42	30	40	26	40	30	44	23	46	21
potraviny	81	19	80	19	81	18	85	14	84	16

Pozn. 1: Údaje o dostatku/nedostatku peněz představují součty podílů příslušných variant odpovědí „určitě (ne)dostatek peněz“ a „spíše (ne)dostatek peněz“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“ a „netýká se“.

Pozn. 2: Údaje v tabulce jsou řazeny sestupně dle nedostatku peněz v roce 2007.

Dotázaným byla dále předložena baterie 8 komodit, přičemž u každé z nich se měli vyjadřovat, zda na ni mají resp. nemají z rodinného rozpočtu dostatek finančních prostředků. Pořadí jednotlivých potřeb z hlediska deklarovaného nedostatku peněz na jejich uspokojování zůstává vzhledem k předchozím výzkumům téměř zachováno, stejně tak i podíly osob vyjadřující dostatek resp. nedostatek finančních prostředků. Celkově je možné říci, že ve většině případů převládá podíl lidí, kteří z finančního hlediska nemají s uspokojováním uvedených

³ Znění otázky: „Ocitla se Vaše domácnost někdy v průběhu minulého roku ve velmi obtížné finanční situaci?“ Možnosti odpovědí: „Ano“, „ne“, „neví“.

⁴ Znění otázky: „Můžete nám říci, jaká je v současnosti úroveň uspokojování životních potřeb ve Vaší domácnosti? U každé z následujících položek laskavě uveďte, zda pociťujete v rodinném rozpočtu dostatek nebo nedostatek finančních prostředků. a) potraviny, b) oblečení a obutí, c) bydlení (berte v úvahu jak nájemné, tak cenu otopu, vody, plynu, elektřiny apod.), d) bytové zařízení a jiné věci trvalé hodnoty (např. elektrické spotřebiče), e) běžné nepotravinářské zboží pro denní spotřebu (např. drogistické zboží), f) předměty a služby nezbytné pro uspokojování potřeb kulturních, rekreačních, tělovýchovných apod., g) zdravotní péče, léky a zdravotní pomůcky, h) přístup členů rodiny ke vzdělání, zabezpečení studia, učební pomůcky?“ Možnosti odpovědí: „určitě dostatek peněz“, „spíše dostatek peněz“, „spíše nedostatek peněz“, „určitě nedostatek peněz“, „netýká se, nepřichází v úvahu“, „neví“.

položek větší problém. Pouze v souvislosti se zařízením bytu a dále u kulturního a sportovního vyžití převyšuje podíl osob, které uvedly nedostatek peněz, nad těmi, kteří jich mají dostatek. Konkrétně v případě bytového zařízení pociťují nedostatek peněz necelé tři pětiny českých obyvatel (57 %), přičemž dvě pětiny (40 %) mají protikladnou zkušenost. Z hlediska kulturních a sportovních aktivit hovoří o nedostatku financí 54 % Čechů, zatímco 37 % má peněz dostatek. U zbývajících položek deklaruje nedostatek peněz vždy méně než polovina dotázaných. Necelá polovina (47 %) lidí vnímá nedostatek financí na bydlení, vodu a energii, 39 % osob postrádá peníze na oblečení a obuv, více jak třetina (36 %) pociťuje nedostatek peněz na zdravotní péči a léky, pětina (22 %) má problém s předměty denní potřeby a drogistickým zbožím, téměř stejný podíl (21 %) pak uvedl nedostatek financí na vzdělání a učební pomůcky a konečně nedostatek peněz na nákup potravin cítí 16 % Čechů.

Analýza druhého stupně podle deklarovaného pocitu chudoby a uvedené náročnosti hospodaření s příjmy přinesla u všech uvedených položek stejné výsledky. Nedostatek peněz na jednotlivé potřeby uvádí častěji osoby, které svou domácnost označily za chudou a které obtížně vychází s příjmy. Naopak dostatek financí na jednotlivé komodity deklarují častěji lidé, kteří svou domácnost vidí jako bohatou, ale také ti, kteří na ni pohlížejí průměrně tzn. ani jako na bohatou, ani jako na chudou. Stejná situace je i u Čechů, jejichž domácnosti vychází se svými příjmy snadno.